

ÖTVEN ÉVE

Strassz, a szocialista táborból

Elek Lenke

Takács kartárs jegesmedvének öltözött. A főkönyvelő Csordás elvtárs meg síbjajognak. A leltárcsoport kikapós Kutasinéján meglehetősen furcsán mutatott a Hamupipőke jelmez – de már csak azt lehetett kapni a jelmezkölcsönzőben...

A szocreál korszak jelmezbájljai – lásd a Csigalépcső című filmet, ahol *Somogyvári Rudolf* megkapta végre élete első filmfőszerepét – meglehetősen infantilis szórakozásként hódoltak a farsangnak. Még sokan emlékeztek akkor tájt az ötvenes évek bárgyú, „önkritikus” csasztuskáira, talán ezért voltak képesek elviselni a műhumort, ami oly messze esett az az idő tájt egyébként éppen virágkorát élő pesti kabaré klasszikusaitól.

Év végi dáridók

Divat volt felléptetni vállalati dolgozókat, mint műkedvelő, amatőr előadókat. Sajnos, korántsem született mindenki olyan zseniális nevetetőnek, mint *Latabár* a Nem ér a nevem című vígjátékban – ebben egy másik, rémesen erőltetettnek tűnő „közösségi” műfaj, a szakszervezeti üdülés ismerkedési estjét idézik meg.

Olykor mintha kötelező feladat lett volna a szórakozás – még *Törőcsik Mari* fiatalkori bája sem tudta feledtetni a *Kölyök* című filmnek azt a jelenetét, amikor Cilike módjára tönkreteszi a farsangi mulatságot, az él munkás-KISZ-titkárt gyakran alakító szív-típró, *Szabó Gyula* nagy megrökönyödésére.

A jelmezbálok divatja a hatvanas évek végétől szerencsére kimúlt, de az évváró vállalati báloké nem. Ekkor osztották ki a jutalmakat, akadt tehát ok is az öröme. Hasonló hangulatú, stílusú rendezvényeként maradtak meg az emlékezetben a téesz-zárszámadók. Élő zene, kiadós vacsora és persze sör, bor, pálinka oldotta meg a nyelveket és lazította a szorosnak bizonyuló nadrágöveket, a még józanul előadott és meghallgatott hivatalos szövegek elhangzása után.

A vállalati vezetők feleségei igencsak készültek ezekre az alkalmakra – fodrász, kisestélyi, törpe túsarkú, szolid smink és parfüm járta. Minden szakma számon tar-

totta legfontosabb, többnyire szakszervezeti eredetű ünnepét. Ezekon a rendezvényeken legalább olyan elegánsak voltak a nők, mint a farsangi bálokon. Illett is: a szocialista „first ladyk” – a kifejezést persze senki se ismerte – egyfajta mintául szolgáltak arra nézve, mi is a legújabb divat.

Honnan lehetett ezeket a ruhákat beszerezni? Elég volt csak végigsétálni a Váci, a Kossuth Lajos meg a Petőfi Sándor utcán, és ott bekukkantani néhány kapualjba. De a hatvanas évek közepén megnyitlak már az állami divatszalonok is. A Kígyó utcai Modellház, az Iparművészeti Vállalat boltjai választékos holmikba öltöztették a tehetősebb családok nőtagjait. *Rotschild Klára* szalonjába persze alig mertek a hölgyek belépni, még azok se, akiknek nem okozott volna gondot kifizetni a magas ceppet.

Ekkor még javában dolgoznak a házi-varrónők, és itthon is lehet olykor szép kelméket kapni. Sokan csináltattak az Ez a divat című lapban látott külföldi modellek után estélyiket. A Film Színház Muzsikában már állandó hirdetési rovata van a Corvin Áruháznak, ahol farsangi koktélruhákat és szolid klocké kisestélyiket is reklámoznak. Igaz, egy ilyen modell egy kezdő adminisztrátornak a félhavi fizetésébe került. Az elegánsabb hivatalos alkalmakra – mint például egy Kossuth-díj kiosztás – sötét, szolid kosztüm járta, legfeljebb egy kis paszpóllal, fehér blúzzal, nem túl csillogó brossal, térdközépig érő szoknyával. Amihez a konty illet Lollo-frizura vagy lófarok helyett – ez utóbbi még a rock and rollozó amerikai lányokra emlékeztetne valakit...

A férfiak közül többnyire csak a problémás testalkatúak csináltatnak öltönyt, a többség az egyen-áruházival is beéri. A nyakkendők jelentéktelenek. A szmoking és a frakk marad a történelemkönyvben. Csokornyakkendőt észébe se jut senkinek felvenni, tán pincérnek néznék. Még ünnepi alkalmakkor is megengedett – főleg a vidékről felkerült értelmiségiek körében – a nyitott gallérú fehér ing. Dezodor helyett Barbon borotvaszesz illatosítja az ünneplőt.

Kombiné, kombiné, csipkés kombiné

Senki nem nagyon merte hordani – még ha megmentette is a vérzivataros háborús évek során – a valódi családi ékszereket. Talán egy kis szocialista táborbeli strasz – Csehszlovákiából, Jablonecból – no meg teklagyöngy és karkötő. S fehér nylonkesztyű, nyáron is, kánikulában, hát még egy bálban! A ruhák alá illendő fehérnemű beszerzése talán nagyobb gondot oko-

zott, mint a felső öltözéké. A melltartók inkább lenyomják a mellet, mint emelik. A habselyem kombinék (hogy szúrtak azok a kemény műanyag NDK csipkék!) sokszor beleakadtak a nylon harisnyába. Az alszózoknya praktikusabb – lett volna –, de igazán menőt, szivacsost csak külföldi csomagból lehetett beszerezni.

Az ünnepi asztalok a nagyteremben katonásan díszítettek. Fehér, hibátlan damasztabrosz, nem túl drága evőeszköz, jobb helyeken valódi asztalkendő. Ez idő tájt a papírszalvéták minősége még gyatra, csak a külföldiek mutatósak: gyűjteni lehetett, vásárolni nem.

Az asztalközépen szegfű vagy rózsa kornyadozik, aszparágusz köríti, a gerbera a jövő zenéje. A többnyire édes pezsgőt flöte helyett lapos csehszlovák kehelypohárban kínálják.

A menüben „hatalmas tányérok, apró, ki tudja, mi ez falatkák” helyett valódi magyaros fogások kerülnek az éhes vendégek elé. A desszert sem jelzésértékű, a torta vajkrémes, a nem koffeinmentes kávé nem nesz és nem kapszula, nem por és nem hamu...

Egy hölgy, ha becsíp, többnyire Márka vermuttól, triple sectől és debrői hárslevelűtől lesz kótyagos.

A pódiumon élő zenekar játszik, cigányzenét vagy szolid táncdalokat, természetesen az aktuális slágereket. Nagy kiemelt vállalatok elegánsabb alkalmakra már megnyerik maguknak *Németh Lehelt*, a megbocsátás utáni időben *Kovács Erzsit*, előtte *Kardos Magda*, *Ákos Stefi*, *Záray-Vámosi*, *Hollósi Ilona* és *Sárosi Katalin* dúdolja a fülünkbe, hogy Csak a szépre emlékezem, meg arra, hogy Ez történt tavasszal, és hogy nem más ez, Csak egy kis emlék, a szíven könnyedén átfutó, boldondos emlék...

Mindenki táncol, de nem alles waltzert, hanem alles *Szenes Ivánt*.

A szalagavató bálók inkább bulik, a lányok, fiúk sokkal szabadabban öltöznek és önfeledtebben táncolnak, mint a maiak. A generációk elsősorban a zenei ízlésben meg a hajak hosszában ütköznek. A fiatalok a tánczene helyett a beatért rajonganak, bár a táncdal fesztiválok műsorában összeér a két stílus.

A mai lányos anyák nehezen heverik ki, hogy egy tinédzser lánynak négy drága ruhát és persze a hozzá illő négy pár cipőt kell cipelni magával egy szalagavatóra, meg előtte tánctanárhoz járni. Akkor ezt sokkal egyszerűbben megoldottuk,

egy szoknyában, blúzban mulattunk. Megtvisztpulóverben, a menők farmerben...

Fiatal lány egyébként igazi bálba nem járt, nyilvános helyen nem farsangolt, az afféle felnőtt szórakozásnak számított. Ekkor ugyanis a tinédzsernek számára a házibulik éltek fénykorukat. Mambó magnók és táskarádiók bömbölnek a friss illatú panelekben, és vajas-párizsis-uborkás szendvics az egyen-ellátmány. A fehér zsúrkenyér, ami egy nap múlva ehetetlenül kiszárad, erre a célra kiválóan alkalmas, és a párizsinak egész más az íze – de nem a nosztalgia okán, hanem mert (talán) húsból készül...

Kvaterkázás és ültetési rend

Ők lesznek majd tizenöt-húsz év múlva azok a lányok és fiúk, akik farsang idején komolyan készülnek egy-egy jogász-, orvos- vagy közgazdászbalra, amelyekre elegáns szállodákban kerül sor. A legnagyobb tekintélye az újságíróbálnak van, hiába, ekkor a sajtó még nagyhatalom, akkor is, ha irányított. A szakma bálján a mai Marriott épületében megjelenni rangot jelentett. A sikeres főszerkesztők hátlapogatással kvaterkázta az eseményen rövid ideig megjelenő PB-tagokkal, no meg az illetékes kormány piárfőnökével. (Akkor nem így hívták.) Az eseményen nagyon fontos volt az ültetési rend. Az, hogy ki, melyik laptól, milyen pozícióban, melyik teremben és melyik asztalnál foglalhatott helyet, esetleges karrierről vagy bukásról árulkodhatott. A nagyteremben csak napilaposok, tévések, rádiósok, MTI-esek és politikusok ültek.

Nem a médiához tartozóként jelen lenni egy újságíróbálon kivételes szerencsének számított. Előfordult, hogy egy ügyes kollégánk két jegyet szerzett a sebészének – nagyobb műtét előtt volt ezt praktikus belengetni – hiszen a neje így előben láthatta *Chrudinák Alajost* és *Vitray Tamást*. Akkor még a „tévések” többnyire riporterek, népszerű bemozdók és világszintű tudású operatőrök voltak, és az eseményen nem „sztárvendégek” – milyen rémes szó –, és nem celebszírak billegtek félmeztelenül.

Ez a közönség aztán újdonsült milliomosokkal, külföldi vállalkozókkal és fiatal „kísérőkkel” kiegészülve – mintha személytelen tárgyak lennének, brr... – tér majd vissza a rendszerváltás után az Operabálon. Ahová nem enni, inni és táncolni mentek a tehetősek, hanem megmutatni magukat.

Tout Budapest itt van – hát én se maradhatok ki.

De az elmúlt 25 év bál krónikája megírásának talán újabb negyedszázad múltán jön el az ideje. ●

Két tavaszi korszak. A bal oldali kék-fehér kockás szövetből készült, széles hajtásokba rakott szoknyával, lumberjack hatású kétsorosán gombolt kabátkaival. A jobb oldali rózsaszín-fehér kockás, a kabátka szintén kétsorosán gombolt, a szoknya körben apró hajtásokba rakott. A modelleket Legrádi Nettó tervezte. (Kömlös Lili felvétele)